

KNJIŽEVNOST**Karel Natek in Marjeta Natek:****Države sveta 2000**

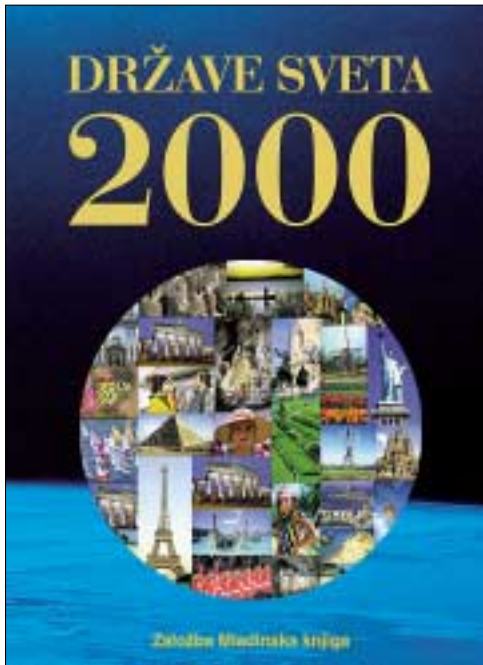
Ljubljana 1999: Založba Mladinska knjiga, 704 strani, ISBN 86-11-15631-5

Geografija je po izdanih velikih knjižnih delih v zadnjem desetletju med najbolj ustvarjalnimi vedami v Sloveniji. Dela, kot so Veliki atlas sveta, Krajevni leksikon Slovenije, Slovenija – pokrajine in ljudje, Geografija Slovenije, Slovenija: Priročnik o značilnostih in delovanju države, Geografski atlas Slovenije ter Atlas sveta 2000, so našla širok krog bralcev in uporabnikov. Mladinska knjiga je kot nekakšen zaključek te bogate bere izdala zadnje med temi deli, Države sveta 2000 avtorjev Karla Natka in Marjete Natek.

Po zunanjem izgledu je knjiga zelo podobna Atlasu sveta 2000 in skuša očitno že na zunaj prikazovati svet v enakem oziroma z enakimi merili: v atlasu s kartami enotnega merila, v knjigi pa z državami in ozemlji sveta, obravnavanimi na enak način. Na 704 straneh velikega formata se zvrstijo jedrnatih opisi vseh 193 držav sveta, 75 odvisnih ozemelj in 68 mednarodnih organizacij. Države so razvrščene klasično po kontinentih: Evropa, Azija, Afrika, Severna in Srednja Amerika, Južna Amerika, Avstralija in Oceanija ter Antarktika. Opisom držav sledijo Mednarodne organizacije, na koncu pa je dodan še seznam literature in virov, vključno z nekaterimi naslovi na svetovnem spletu. Vsaka država je predstavljena sistematično v šestnajstih točkah: z osnovnimi podatki (uradno ime, državna ureditev, površina, število prebivalcev, gostota, glavno mesto, uradni jezik, denarna enota, bruto domači proizvod, povprečna letna rast bruto domačega proizvoda, dvočrkovna in tričrkovna koda), preglednim zemljevidom, zastavo ter fotografijami. Sledi širši opis države: lega in površje, podnebje, klimogram, vode, tla in rastje, prebivalstvo, poselitve, starostna piramida, državna ureditev, zgodovina, gospodarstvo. Pregled držav zaključuje kratek pregled naravnih in kulturnih znamenitosti. Velike države so predstavljene na več straneh, najmanjše pa samo na eni strani. Opisi držav so zaradi sistematičnosti, jedrnatega sloga in jasnega izražanja lahko razumljivi širokemu krogu bralcev, a obenem dovolj strokovni tudi za strokovnjake in poznavalce te tematike. Kljub izrednem obsegu je knjiga zelo pregledna in prijazna do uporabnika, nedvomno tudi zaradi bogate slikovne in grafične opreme. Delo združuje preglednost in sistematičnost leksikona, celovitost monografije in jedrnatost sporočilnosti turističnega vodnika.

Knjiga Države sveta 2000 je najobsežnejša regionalnogeografska monografija sveta v slovenskem jeziku doslej. Karel Natek je v soavtorstvu z Dragom Perkom in Miloško Žalik Huzjan že leta 1989 pripravil podatkovnik Države sveta. Knjiga je predelana izšla tudi leta 1991 in bistveno dopolnjena še leta 1993. Pred tem je bilo še več monografij sveta, največ seveda za šolsko rabo. Širši značaj je imel Sodobni svet v dveh knjigah, ki je izšel najprej v šestdesetih in nato prenovljen v osemdesetih letih. V osemdesetih letih je izšla tudi poljudna, a bogato opremljena zbirka Oglejmo si svet, v devetdesetih pa prav tako poljudno delo, zbirka Dežele in ljudje. Najobsežnejše in verjetno tudi znanstveno najbolj poglobljeno delo te vrste sta knjigi Amerika in Azija z Oceanijo Svetozarja Ilešiča, ki pa žal ni uspel izdati še Evrope in Afrike.

Kot sporočata avtorja v uvodniku, je bila pred leti pri pisanju tako obsežnih monografij glavna zadržaja predvsem dosegljivost primernih in dovolj ažurnih podatkov. Tokrat je bilo drugače, saj je bilo informacij preprosto preveč in je bila pravilna izbira virov in literature v nekaterih primerih precej težavna. Čeprav podatki hitro zastarijo, je prav njihova navedba najbolj enostavna, prepričljiva in najmanj varljiva ilustracija razmer v določeni državi. Pričujoča knjiga presega podobne tuje velike monografije sveta zlasti pri obravnavi občutljivih vprašanj, na primer o prebivalstvu in njegovi sestavi, gospodarstvu in še posebej o zgodovini, ko avtorja pojasnjujeta posamezne razvojne faze držav. Iz izjemno bogate in pestre zgodovine nekaterih držav sta avtorja spretno izluščila najpomembnejše. Še posebna odlika te knjige je enaka obravnavna zgodovin vseh držav. Nacionalne zgodovine imajo dostikrat enosmerno postavljene vrednostne oznake, zato je težko pisati »pravično« in od države do države skladno zgodovino. Avtorja tudi za nobeno ozemlje ne govorita, kdo ga je »odkril«, temveč, kdo ga je naseljeval. Tako kot v Atlasu sveta 2000 sta se tudi v Državah sveta 2000 dosledno odpovedala takorekoč standardnim evropocentričnim pogledom na svet.

V primerjavi s tujimi velikimi monografskimi deli zavzema pričujoča knjiga zelo visoko mesto tako po formatu in grafični opremi kot po vsebinski zasnovi in razdelavi, po sistematičnosti prikaza in ne nazadnje tudi po filozofiji ter gledanju na današnjo prostorsko in politično stvarnost.

Avtorja sta se pri snovanju in izdelavi tega dela srečala s številnimi dilemami: kateri vir je najbolj verodostojen za posamezna področja in kako ob tem zadržati čimbolj enoten standard prikazovanja in s tem primerljivost. To še posebej velja za prikaz sestave prebivalstva, ko gre za navedbe o jezikovni, verski in narodni pripadnosti. Razhajanje med posameznimi viri so na tem področju največja. Marsikdaj imamo namesto statističnih popisov ali registrov le ocene, ki so dostikrat zastarele in včasih hudo zavajajoče. Posebna težava je opredelitev narodne sestave prebivalstva afriških držav, kjer se narodi v evropskem pomenu besede sploh še niso oblikovali in je smiselno govoriti o ljudstvih (tako je tudi prikazano). Seveda niso vsa ljudstva na enaki stopnji etnonacionalnega razvoja. Druga dilema pri pisanju atlasov, monografij in leksikonov je pisanje geografskih imen. Kaj je smiselno, mogoče in kaj moramo sloveniti. Tudi v pričujočem delu še ostajajo v presojo imena držav kot so Sao Tome in Principe, Mauritius, Saint Pierre in Miquelon, Sierra Leone, Kapverdski otoki in tako naprej.

Knjiga Države sveta 2000 je orjaško in v vseh pogledih odlično delo, ki je lahko za zgled tako domačim kot tujim snovalcem podobnih svetovnih monografij ter v ponos avtorjema, založbi in slovenski geografiji. Je delo, ki ga lahko opisujemo predvsem s presežniki.

Jernej Zupančič

Drago Kladnik:

Leksikon geografije podeželja

Ljubljana 1999: Inštitut za geografijo, 318 strani, ISBN 961-90443-3-9

Leksikon, ki je rezultat magistrskega dela Draga Kladnika, je v prvi vrsti prispevek h geografiji podeželja. Vendar so v njem zbrane tudi mnoge informacije, pogledi in metode iz drugih prostorskih,